

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 18 maj 1917 kl. 6 e. m.

Utlåtande i anledning av motioner dels om ändring i 2 § av förordningen den 1 juni 1912 om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn och dels angående anslaget till understöd åt vissa värnpliktigas familjer m. m.

I tvänne inom andra kammaren väckta motioner, nr 211 och 212, har hr *Thorsson* m. fl. föreslagit

i motionen nr 211:

att riksdagen måtte besluta sådan ändring av § 2 i förordningen av den 1 juni 1912 om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd), att denna erhåller följande ändrade lydelse:

Understöd utgår med följande belopp för varje dag den värnpliktige äger räkna sig till godo såsom tjänstgöringsdag, in- och utryckningsdagarna inberäknade, nämligen till arbetsför hustru och ett barn kr. 1: 50 till arbetsför hustru och ett eller flera barn » 2: 00 till mindre arbetsför hustru » 1: 50 till mindre arbetsför hustru och ett barn » 2: 00 till mindre arbetsför hustru och ett eller flera barn » 2: 50 till ett barn, om fadern är änklings eller frånskild ... » 1: 50 till två eller flera barn, om fadern är änklings eller frånskild » 2: 00

Under den tid värnpliktig deltagar i reservtruppövning eller landstormsövning, höjes understödet med 40 %.

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 11 saml. 1 avd. 5—6 häft. (Nr 5—6.) 1

Utom äktenskapet födda barn äro berättigade till understöd i likhet med inom äktenskapet födda.

Till arbetsför hustru utan barn utgår intet understöd.

Denna förordning skall äga tillämpning från och med den 1 januari 1917»;

och i motionen nr 212:

a) att riksdagen måtte medgiva att anslaget till understöd åt vissa värnpliktigas familjer uti 1918 års stat upptages med 1,206,200 kronor, och att Kungl. Maj:t redan under 1917 för berörda ändamål må disponera 385,000 kronor, samt

b) besluta öka reservationsanslaget till de värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning m. m.

nu	kronor 6,352,918
med	» 1,195,075
Till	<u>kronor 7,547,993</u>

Beträffande motiveringen för dessa yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet.

Före år 1912 hade endast i vissa sporadiska fall förekommit särskild pekuniär hjälp åt värnpliktiga.

Sedan emellertid jämlikt nådigt beslut den 25 juni 1909 tillkallats särskilda sakkunniga för verkställande av utredning och utarbetande av förslag i fråga om lättnader åt vissa kategorier värnpliktiga, föreslogo dessa i underdånigt utlåtande den 5 maj 1911, att staten skulle vid behov lämna penningunderstöd åt hustru och barn till värnpliktig, som fullgjorde sin tjänstgöring. Beträffande understödets storlek anförde de sakkunnige, att det syntes dem lämpligt att söka anknytningspunkter i de principer, som tillämpades av riksförsäkringsanstalten vid utbetalandet av ersättning jämlikt lagen den 5 juli 1901 (angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbetet) och detta ej minst därför, att den föreliggande frågan i stort sett berörde personer i samma levnadsförhållanden som dem vilka riksförsäkringsanstalten förnämligast åsyftade.

I § 4 punkt 3 av nämnda lag stadgades sålunda, att änka åtnjöte en årlig livränta av 120 kronor jämte för varje minderårigt barn en likaledes årlig livränta av 60 kronor, dock att de sammanlagda livräntorna icke finge överstiga 300 kronor. Beräknat per dag kunde man alltså uppskatta det understöd en änka med ett barn åtnjöte till omkring 50 öre och maximiunderstödet till inemot 90 öre per dag. Härjämte

påpekades att i fall, där sjukhjälp lämnades, denna utginge enligt nyss åberopade lag med 1 krona per dag samt enligt lag om sjukkassor av den 4 juli 1910 med minst 90 öre per dag, och erinrades, att med dessa belopp avsåges jämväl att bestrida den sjukes underhåll och vård.

I anslutning till de allmänna grunderna i dessa lagar föreslago de sakkunniga följande understödsbelopp, nämligen:

för arbetsför hustru utan barn	intet underhåll
» » » och 1 barn	kr. 0: 50 pr dag
» » » » 2 eller flera barn	» 0: 75 » »
» mindre arbetsför hustru utan barn	» 0: 50 » »
» » » » och 1 barn.....	» 0: 75 » »
» » » » » 2 eller flera barn.....	» 1: — » »
» 1 barn till änkring eller till frånskild eller ogift fader	» 0: 50 » »
» 2 eller flera barn till änkring eller till frånskild eller ogift fader	» 0: 75 » »

Kungl. Maj:t framlade vid 1912 års riksdag proposition i ämnet i enlighet med de sakkunnigas ovanberörda förslag och propositionen bifölls av riksdagen.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 80 till 1914 års senare riksdag föreslogs, att till de särskilda belopp, med vilka enligt då gällande bestämmelser familjeunderstödet under olika förhållanden utginge, måtte för varje fall göras ett tillägg av 25 öre. Denna förhöjning motiverades därav, att vissa repetitionsövningar och den i nya härordningen avsedda sammandragningen av äldre årsklasser — reservtruppövningen — obestridligen komme att vålla de värnpliktiga jämförelsevis stora olägenheter, och att man därför borde vidtaga särskilda åtgärder till lindrande av desamma, i vilket avseende man särskilt tänkt på beredandet av särskilda ekonomiska förmåner för åtminstone vissa av de värnpliktiga.

Vederbörande utskott ansåg i likhet med Kungl. Maj:t, att en höjning av det då utgående statsunderstödet till obemedlade värnpliktigas familjer borde äga rum för lindrande av de ekonomiska svårigheter, som den förlängda värnpliktstjänstgöringen kunde komma att för dessa medföra.

Mot de av Kungl. Maj:t föreslagna beloppen hade utskottet icke något att erinra, i vad desamma vore avsedda att utgå under tjänstgöring i linjen.

Däremot hade utskottet ansett, att familjeunderstödet under full-

görande av reservtruppövning och landstormsövning — då de värnpliktiga komme att dragas från sina hem och sina familjer vid en ålder, då de flesta hade barn att försörja och övningarna alltså med nödvändighet komme att för dem innebära verklig ekonomisk uppoffring — borde utgå med förhöjt belopp, vilken höjning lämpligen borde bestämmas till 40 procent utöver vad som under tjänstgöring i linjen skulle utgå.

Riksdagen beslöt i överensstämmelse med utskottets förslag.

Kungl. kungörelse om ändrad lydelse av § 2 i förordningen den 1 juni 1912 om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd) är utfärdad den 17 september 1914 och innehåller i enlighet med riksdagens beslut följande bestämmelser:

»Understödet utgår med följande belopp för varje dag, den värnpliktige äger räkna sig tillgodo såsom tjänstgöringsdag, in- och utryckningsdagarna inberäknade, nämligen:

till arbetsför hustru och ett barn	75 öre
» arbetsför hustru och två eller flera barn	100 »
» mindre arbetsför hustru	75 »
» mindre arbetsför hustru och ett barn	100 »
» mindre arbetsför hustru och två eller flera barn	125 »
» ett barn, om fadern är änkling eller frånskild	75 »
» två eller flera barn, om fadern är änkling eller frånskild	100 »

Under den tid, värnpliktig deltagar i reservtruppövning eller landstormsövning, höjes understödet med 40 procent.

Utom äktenskap födda barn äro berättigade till understöd i likhet med inom äktenskap födda.

Till arbetsför hustru utan barn utgår intet understöd.»

Den av kriget förorsakade stegringen i levnadskostnaderna, vilken enligt från socialstyrelsen inhämtad upplysning för närvarande kan uppskattas till närmare 50 procent, har uppenbarligen medfört, att ifrågasvarande efter normala förhållanden beräknade understöd nu äro otillräckliga och behöva avsevärt höjas, därest det med förordningen avsedda ändamålet skall vinnas. Då understöden icke, såsom förhållandet är med statstjänarnas *avlönningar*, äro avsedda att täcka hela levnadskostnaden för ifrågasvarande värnpliktigas familjer, utan att utgöra ett

bidrag till levnadskostnadernas bestridande, synes höjningen av understödet icke böra hållas inom de jämförelsevis trånga gränser, som av utskottet föreslagits beträffande krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst.

Utskottet finner emellertid den av motionärerna föreslagna ökningen av beloppen till det dubbla vara väl hög och anser sig böra stanna vid att föreslå en höjning av sjuttiofem procent, med avrundning uppåt till hela femtal öre.

Då ökningen emellertid är påkallad allenast av de i följd av kriget stegrade levnadskostnaderna, anser utskottet det föreslagna tillägget i understödet böra nu beviljas endast för åren 1917 och 1918, eller med andra ord, att § 2 i förordningen den 1 juni 1912, sådan denna § lyder enligt kungörelsen den 17 september 1914, bör lämnas orubbad, men att ett tillägg till densamma av ovan antydda innehåll bör göras att gälla under innevarande och nästkommande år.

Vid gillande av utskottets sålunda uttalade mening skulle förslagsanslaget under fjärde huvudtiteln å 1918 års stat för ifrågavarande ändamål behöva ökas med belopp, som — med hänsyn därtill, att de värnpliktiga äro skyldiga att till understöden, sådana de för närvarande äro bestämda, bidra med en femtedel av penningbidraget, — torde kunna beräknas till omkring 660,000 kronor, varemot någon ökning av femte huvudtiteln för ändamålet avsedda, jämförelsevis obetydliga förslagsanslag icke synes vars erforderlig.

Utskottet hemställer alltså, att riksdagen må i anledning av förevarande motion medgiva,

a) att såsom tillägg till de understödsbelopp, som utgå jämlikt § 2 i kungl. förordningen den 1 juni 1912 om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn, sådan nämnda § lyder enligt kungl. kungörelsen den 17 september 1914, må för tjänstgöring, som infallit eller infaller under åren 1917 eller 1918, utgå, för dag räknat följande belopp, nämligen

till arbetsför hustru och ett barn	60 öre;
» arbetsför hustru och två eller flera barn	75 »
» mindre arbetsför hustru	60 »
» mindre arbetsför hustru och ett barn	75 »
» mindre arbetsför hustru och två eller flera barn	95 »
» ett barn, om fadern är änking eller frånskild	60 »
» två eller flera barn, om fadern är änking eller frånskild	75 »

b) att den höjning av understödet, som jämlikt föreskrift i berörda § äger rum under den tid värnpliktig deltagar i reservtruppövning eller landstormsövning, må beräknas jämväl å förut angivna tillägg;

c) att fjärde huvudtitelns förslagsanslag till de värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning m. m., om vars ökning med 399,475 kronor Kungl. Maj:t gjort framställning i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag, må för nu ifrågakvarande ändamål ökas med ytterligare 660,000 kronor; samt

d) att Kungl. Maj:t må under år 1917 av tillgängliga medel förskjuta vad som för ändamålet erfordras.

Stockholm den 14 maj 1917.

På utskottets vägnar:

THEODOR ODELBERG.

Vid ärendets slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren herrar *Odelberg, Nyström, Svensson* i *Skyllberg, Hellström, Wrangel, Wavrinsky* och *Fagerlin*, samt

från andra kammaren herrar *Tamm, Nilsson* i *Kabbarp, Henrikson, Lindqvist* i *Stockholm, Bärq* i *Katrineholm, Olofsson* i *Åvik* och *Svensson* i *Kompersmåla*.

Reservation

av herrar *Odelberg, Nyström, Svensson* i *Skyllberg, Wrangel* och *Fagerlin*, vilka anført följande:

»Med anledning av herr Thorssons m. fl. motioner i andra kammaren nr 211 och 212 har utskottet föreslagit, att familjeunderstödet åt värnpliktiga skall under åren 1917 och 1918 utgå med ett belopp omkring 75 procent högre än som bestämts av 1914 års senare riksdag. Huvudmotivet härför utgöres av de ökade levnadsomkostnaderna, vilka, såsom utskottet anför, enligt socialstyrelsens senaste uppgifter stigit med närmare 50 procent efter världskrigets utbrott.

Det synes oss som om denna ökning av levnadsomkostnaderna icke kan motivera en större höjning av familjeunderstödet än med 50 procent.

I betraktande härav och med hänsyn därtill, att det sammanlagda belopp av krigstidstillägg och krigstidshjälp, som utskottet föreslagit i dess utlåtanden nr 1, 2 och 3, i de allra flesta fall vida understiger 50 procent, samt att detta tillägg och denna hjälp föreslagits att utgå endast för innevarande år, kunna vi beträffande familjeunderstödet åt värnpliktige icke finna en höjning utöver 50 procent berättigad.

På grund härav få vi hemställa,

att riksdagen med anledning av herr Thorssons m. fl. motioner nr 211 och 212 må medgiva:

a) att såsom tillägg till de understödsbelopp, som utgå jämlikt § 2 i kungl. förordningen den 1 juni 1912 om understöd i vissa fall åt värnpliktigs hustru och barn (familjeunderstöd), sådan nämnda § lyder enligt kungl. kungörelsen den 17 september 1914, må för tjänstgöring, som infallit eller infaller under år 1917, utgå för dag räknat följande belopp, nämligen:

för arbetsför hustru och ett barn	40 öre
» arbetsför hustru och två eller flera barn	50 »
» mindre arbetsför hustru	40 »
» mindre arbetsför hustru och ett barn	50 »
» mindre arbetsför hustru o. två eller flera barn	65 »
» ett barn, om fadern är änklings eller frånskild	40 »
» två eller flera barn om fadern är änklings eller frånskild	50 »

b) att den höjning av understödet, som jämlikt föreskrift i berörda § äger rum under den tid värnpliktig deltagar i reservtruppövning eller landstomsövning, må beräknas jämväl å förut angivna tillägg;

c) att fjärde huvudtitelns förslagsanslag till de värnpliktigas avlöning, inskrivning och redovisning, om vars ökning med 399,475 kronor Kungl. Maj:t gjort framställning i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag, må för nu ifrågasvarande ändamål ökas med ytterligare 215,000 kronor; samt

d) att Kungl. Maj:t må under år 1917 av tillgängliga medel förskjuta vad som för ändamålet erfordras.»